

Publieksenquête over klimaatverandering

Resultaten: aanvullingen bij de grafische schema's

De resultaten van de enquête worden geanalyseerd volgens een aantal "verklarende" variabelen die het gedrag kunnen beïnvloeden, zijnde de kennis en informatie, de subjectieve ervaring, de motivatie (bereidheid tot inspanningen) en hefbomen (de perceptie van verantwoordelijkheden).

Het cijfer (x) verwijst naar het nummer van de slide in de uitgebreide powerpointpresentatie.

1 – KENNIS EN INFORMATIE

1. Kennis van het beleid (Kyoto Protocol en financiële steun)

(9) – Wat is het Kyoto Protocol ?

Een overgrote meerderheid (bijna 9 op 10 Belgen) relateert het begrip met "luchtgebonden materies", zoals luchtvervuiling, het gat in de ozonlaag of – in iets mindere mate – met klimaatverandering. Op zich is dit niet onlogisch aangezien bv. luchtverontreiniging meestal een uitstoot van broeikasgassen met zich meebrengt, wat leidt tot klimaatverandering. De volgende twee meest aangehaalde antwoorden zijn ook met deze problematiek verbonden: de ozonpieken en de zure regen. "Kyoto" is dus mogelijk een containerbegrip voor milieu in het algemeen.

Meer respondenten uit grote steden (86%), mannen (83%) en (niet-)universitair (85%-91%) geven het correcte antwoord dan de Belgen in het algemeen (78%). Respondenten uit de kleine lokaliteiten (73%), vrouwen (73%), 66-75 jarigen (69%) en lager opgeleiden (56%) scoren lager.

(10) – Vertrouwdheid met het Kyoto Protocol

Toch zegt bijna de helft van de Belgen het antwoord "tussen beide" op de vraag of ze vertrouwd zijn met dit Protocol. Er zijn regionale verschillen: Brusselaars lijken meer vertrouwd: 21% antwoordt (heel) vertrouwd, tegenover 13% in het algemeen. Vlamingen zijn minder vertrouwd: 48% zegt (helemaal) niet vertrouwd te zijn, tegenover 38% in het algemeen. In het Waals Gewest is de situatie onbeslist: 56% kiest "tussen beide", tegenover 46% in het algemeen.

(11) – Kennis over financiële steun

Als we alle personen uitselcteren die niet thuis wonen en eigenaar zijn van hun woning (of eigenaar zijn van een wagen), dan blijkt zowel de helft van hen te weten dat er steunmaatregelen bestaan voor dakisolatie en hoogrendementsglas, en meer dan een derde weet dat dit geldt voor hoogrendementsketels en zonneboilers. Er zijn wel grote verschillen:

Inwoners uit Brussel zijn veel minder op de hoogte van steun voor dakisolatie (slechts 33%), hoogrendementsglas (37%) en hoogrendementsketels (19%!).

Respondenten uit de leeftijdsklasse 26-35 zijn beter ingelicht, mogelijk omdat dit overeenkomt met de levensfase waarin geïnvesteerd wordt in een woning.

Lager opgeleiden (lager onderwijs) zijn beduidend beter op de hoogte (48% t.o.v. 32%) van de steun voor zuinige wagens, hoger opgeleiden (universiteit en niet-universiteit) veel minder (25%).

2. Kennis van de problematiek

(12-13) – Oorzaken van klimaatverandering

Ongeveer 90% van de Belgen zegt dat de uitstoot door de industrie, van auto's en van broeikasgassen (heel erg) bijdragen tot klimaatverandering.

Hoe ouder de respondent, des te minder van mening is dat de uitstoot van broeikasgassen een bijdrage levert (82% 65-75 jarigen versus 92% 16-25 jarigen).

Minder laag opgeleiden menen dat auto's (82%) en broeikasgassen (76%) (heel erg) bijdragen.

Bijna de helft (49%) geeft het foute antwoord "zure regen" (55% vrouwen, 35% universitair)

Slechts 37% zegt dat het gebruik van elektriciteit (heel erg) bijdraagt (universitair: 47%)

Respondenten die zeggen (heel) vertrouwd te zijn met het Kyoto Protocol scoren in het algemeen niet erg veel beter dan diegenen die zeggen (helemaal) niet vertrouwd te zijn. Een dergelijke vergelijking levert in het algemeen nauwelijks weinig informatie op.

(14) – Gevolgen van klimaatverandering

Uit deze grafiek blijkt duidelijk dat de gevolgen van klimaatverandering in het algemeen zeer goed gekend zijn, en dan vooral het afsmelten van ijskappen, meer overstromingen, meer orkanen, meer hittegolven en de verhoging van zeespiegel.

3. Informatie over het beleid

(15) – Bronnen van informatie over financiële steun

- Er zijn sterke regionale verschillen, waarbij inwoners uit het Waalse Gewest meer dan het gemiddelde naar informatie zoeken via gesprekken (59%), TV (62%) of radio (42%), maar minder via websites (20%).
- Info-avonden informeren meer mensen in steden (31%) dan in landelijke gebieden (18%).
- Met het opleidingsniveau daalt het gebruik van TV en radio en stijgt het gebruik van brochures, websites en overheden om zich te informeren.
- Met de leeftijd stijgt het gebruik van kranten, tijdschriften, TV en radio, maar daalt het gebruik van brochures, websites en onderwijs.

4. Informatie over de problematiek

(16) – Huidige en toekomstige informatiekanalen over klimaatverandering

De massamedia (vooral TV maar ook de radio en kranten) informeren momenteel het meest, gevolgd door tijdschriften en persoonlijke gesprekken. Naar de toekomst toe is er echter vooral vraag naar meer informatie via onder meer specifieke brochures, onderwijs en websites.

Walen zoeken effectief meer dan gemiddeld informatie op TV, tentoonstellingen en infoavonden (78%), terwijl Vlamingen minder van deze laatste twee (telkens 4%) gebruik maken.

Infoavonden zijn ook meer dan gemiddeld bezocht in steden (40%), en minder dan gemiddeld in landelijke gebieden (24%).

Met het opleidingsniveau stijgt ook het gebruik van kranten, tijdschriften en infoavonden.

Met de leeftijd stijgt het gebruik van radio en boeken, maar daalt het belang van websites en onderwijs.

(17-18) – Vertrouwen in de informatiebronnen

Hier zien we een duidelijk onderscheid tussen drie groepen van bronnen van informatie over klimaatverandering, die een verschil in vertrouwen genieten bij het grote publiek. De Belgen hebben het meest vertrouwen in de onafhankelijke bronnen, zoals wetenschappers, milieuverenigingen, onderwijs en ook wel pers. Ze worden gevolgd door de Europese en Belgische overheidsinstanties. Laagst scoren de meer gekleurde bronnen, zoals de politieke partijen, de vakbonden en werkgevers, en de industrie.

(18) De Brusselse administratie scoort beduidend lager (18%) dan het gemiddelde (31%).

Meer jongeren, minder ouderen en meer universitairers hebben vertrouwen in de overheden.

Indien we de resultaten voor Vlaanderen uitzetten in een grafiek die ook de resultaten van de APS-studie van 2002 (uitsluitend in Vlaanderen uitgevoerd) weergeeft, dan zien we dat de Vlaming meer vertrouwen heeft in de Vlaamse pers en de Europese Commissie als informatiebron over klimaatverandering dan als algemene informatiebron, terwijl vakbonden en werkgevers op dit vlak lager scoren. Het vertrouwen in het onderwijs is in beide studies erg hoog.

2 SUBJECTIEVE ERVARING (Beeldvorming en betrokkenheid)

(20-21) - Beeldvorming rond het verschijnsel klimaatverandering

Een overgrote meerderheid (70%) van de Belgen is ervan overtuigd dat klimaatverandering geen natuurlijk verschijnsel is, dat menselijke activiteiten aan de basis daarvan liggen (57%), dat klimaatverandering een ernstige bedreiging voor het dagelijks leven vormt (57%) en dat de effecten reeds in België merkbaar zijn (65%).

De Vlamingen lijken geruster dan de Walen: meer Vlamingen (14%) zijn ervan overtuigd dat klimaatverandering een natuurlijk verschijnsel is, voor minder Vlamingen zijn de effecten reeds zichtbaar in België (60% tegenover 72% Walen) of vormt klimaatverandering een bedreiging (45% tegenover 77% Walen).

Hoe ouder de respondent, hoe meer hij ervan overtuigd is dat klimaatverandering een natuurlijk verschijnsel is (21% 66-75 jarigen, tegenover 8% 16-25 jarigen), en hoe minder hij meent dat de effecten reeds zichtbaar zijn in België (56% 66-75 jarigen, tegenover 70% 16-25 jarigen).

Het opleidingsniveau heeft enkel invloed op het aantal respondenten dat klimaatverandering als een natuurlijk verschijnsel ziet (6% met universitair diploma, tegenover 30% met diploma lager onderwijs).

Driekwart van de bevolking is (helemaal) akkoord met de uitspraak dat klimaatverandering een globaal verschijnsel is.

Dat percentage ligt wel hoger in Wallonië (78%) en Brussel (77%) dan in Vlaanderen (70%), bij jongeren van 16-25 jaar dan bij 65-75 jarigen (78% tegenover 67%), en bij universitaires dan bij mensen met een diploma lager onderwijs (89% tegenover 63%).

(22) – Beeldvorming rond de lokalisatie van oorzaken en gevolgen

Zowat de helft van de Belgen realiseert zich dat de Westerse industrielanden hoofdzakelijk verantwoordelijk zijn voor de klimaatverandering, maar slechts een kwart weet dat het vooral de ontwikkelingslanden in het zuiden zijn die met de gevolgen zullen geconfronteerd worden.

Op dit vlak zijn er geen verschillen tussen de regio's, maar de kennis van de universitaires is wel duidelijk hoger (40% tegenover 26% voor het gemiddelde).

(23) – Beeldvorming rond de betrokken actoren

Belgen zien de industrie als grootste bijdrager aan klimaatverandering, op de tweede plaats het vrachtvervoer, en vervolgens het personenvervoer. Slechts 19% van de Belgen zien de gezinnen als bijdrager aan klimaatverandering.

(24-26) – Betrokkenheid bij de milieuproblematiek en bij klimaatverandering

(24) 80% van de Belgen zegt heel bezorgd te zijn om het milieu, maar het feit dat de vragenlijst de titel milieu-enquête meekreeg, zal ongetwijfeld een invloed hebben op deze hoge positionering. Volgens de Eurobarometer van begin 2005 nam milieubescherming in België immers een veel lagere plaats in (10de plaats).

Meer respondenten in Wallonië (83%) zeggen (heel) bezorgd om het milieu te zijn. Die bezorgdheid hangt ook samen met het opleidingsniveau (69% lager onderwijs tegenover 83% universiteit). Dergelijke verschillen zien we ook wat betreft de uitspraak of men zich meer zorgen maakt om het milieu dan 5 jaar geleden.

(25) Als we de milieuproblematiek opsplitsen in verschillende thema's, dan stellen we vast dat de Belgen zich voornamelijk zorgen maken om vervuiling (lucht, water en bodem): klimaatverandering neemt slechts de 7de plaats in de lijst in. Meer dan de helft van de Belgen zegt echter wel dat ze zich meer zorgen baren om klimaatverandering dan 5 jaar geleden. Klimaatverandering is duidelijk één van de grootste "stijgers".

Respondenten uit Wallonië maken zich meer zorgen (??%) om klimaatverandering dan Vlamingen (66%), en meer Walen zeggen dat ze zich meer zorgen baren dan 5 jaar geleden. De toename aan bezorgdheid hangt samen met de leeftijd (65% bij 16-25 jarigen, tegenover 47% bij 66-75 jarigen) en het opleidingsniveau (46% lager onderwijs tegenover 65% universiteit).

(26) 66% van de Belgen ziet klimaatverandering als een onmiddellijk probleem, terwijl 29% dit eerder ziet als een probleem voor de toekomst.

Voorals Brusselaars (79%) en Walen (75%) denken zo. Vlamingen (59%) en respondenten met een diploma lager onderwijs (57%, tegenover 67% universitaires) zijn daar iets geruster in.

3 MOTIVATIE (Financiële inspanningen en beleidskeuzes)

(28) – Keuzecriteria bij aankoop

Indien we enkel naar het criterium kijken waarop Belgen in eerste instantie op letten bij aankoop, zien we dat energieverbruik of –besparing slechts van toepassing is voor de aankoop van lampen en isolatiemateriaal.

Men kan echter ook rekening houden met de criteria die op de eerste, tweede en derde plaats komen bij de aankoopkeuze. Op een dergelijke manier bekomt men per product en per criterium een gemiddelde positie (tussen 1 en 3). Hoe kleiner de positie des te meer het criterium doorweegt in de aankoopkeuze van het product. In dat geval is energieverbruik of besparing het belangrijkste keuzecriterium bij de aankoop van lampen, isolatiemateriaal, wasmachine/droogkast/ vaatwasser, koelkast/diepvriezer, verwarmingsketels en dubbele beglazing.

(29) – Hogere belastingen

De bereidheid tot meer betalen is groter voor de luxeproducten dan voor de basisproducten.

Het zijn voornamelijk respondenten uit Brussel (en in mindere mate uit het Waalse Gewest) die bereid zijn meer te betalen voor bepaalde producten in vergelijking met het gemiddelde en minder Vlamingen in vergelijking met het gemiddelde. Ook hoger opgeleiden zijn meer bereid om meer te betalen.

(30) - Overheidsinmenging

70% van de respondenten is voor een sturing door de overheid, door een verbod (36%) of een ontradend beleid met een verhoogde belasting (5%) op producten die veel broeikasgassen uitstoten (36%), of een subsidiëring (28%) van producten die weinig broeikasgassen uitstoten. Een kwart ziet de overheid eerder als een bron van informatie, waarna een vrije keuze gemaakt wordt. Belastingen worden slechts door 5% als een oplossing aanzien.

Deze laatste keuze weegt meer door in Wallonië (33%) dan in Vlaanderen (23%) of Brussel (19%). Ook hier zijn universitairere vaker bereid te betalen: 13% vindt dat de overheid belastingen moet heffen (tegenover gemiddeld 5%).

(31) - Belastingvoordelen

82% van de Belgen vindt dat een verhoging van de het belastingvoordeel voor energiebesparende investeringen in de woning (heel) wenselijk is. Ook de aankoop van een energiezuinige wagen scoort hoog ten opzichte van andere belastingvoordelen. Deze hoge scores hebben waarschijnlijk een "bias" ten gevolge van het onderwerp van de enquête.

Er zijn grote regionale verschillen tussen Vlaanderen, Brussel en Wallonië, zowel voor energiebesparende maatregelen in de woning (respectievelijk 78, 84 en 86%) als voor energiezuinige auto's (respectievelijk 63, 66 en 78%).

(32) - Subsidies

Een ruime meerderheid van de Belgen is van mening dat de overheid subsidies zou moeten geven voor het openbaar vervoer (alhoewel dit niet bijzonder veel gebruikt wordt) en voor de zware investeringen in energie-efficiëntie in de woning, zoals hoogrendementsketels, dakisolatie, hoogrendementsglas, zonneboilers of fotovoltaïsche panelen, en voor de aankoop van groene stroom. Kleinere investeringen (energiezuinige huishoudelectro, spaarlampen en regelapparatuur voor verwarming) zijn minder prioritair.

68% van de Belgen vindt dat de overheid een (hoge) prioriteit moet geven aan subsidies voor het openbaar vervoer. In Brussel is dit percentage zelfs 82%.

Voor een aantal posten geven meer respondenten uit het Waalse Gewest prioriteit dan Vlamingen: hoogrendementsglas (80% tegenover 66%), zonneboiler of zonnepanelen (75% tegenover 60%), kamerthermostaat en thermostatische kranen (60% tegenover 49%). Een leeftijdseffect is enkel merkbaar voor zonneboiler of zonnepanelen (74% bij 16-25 jarigen tegenover 53% bij 65-75 jarigen).

4 HEFBOMEN : perceptie van verantwoordelijkheden

(34) – Evaluatie van de eigen mogelijkheden

70% van de Belgen is ervan overtuigd dat klimaatverandering tegengehouden kan worden door onze manier van leven te wijzigen, maar slechts 53% zegt dat zijn persoonlijke handelingen het verschil kunnen maken.

Meer respondenten in Brussel (66%) en Wallonië (61%) zijn (helemaal) akkoord met de stelling dat hun eigen handelingen een verschil kunnen maken (in Vlaanderen slechts 46%).

Dit geldt ook voor respondenten uit de 5 grote centra (61%) en hoger opgeleiden (64% universitairere), maar minder jongeren (45% van de 16-25 jarigen).

(35) – Sectoren die de grootste inspanning moeten leveren

Net zoals de industrie in de ogen van 71% het sterkst bijdraagt tot klimaatverandering (slide xx), zo vindt ook 69% dat het de industrie is die de grootste inspanningen zal moeten leveren. Slechts 4% is van mening dat de gezinnen thuis de grootste inspanningen dienen te leveren.

In tegenstelling tot het gemiddelde zeggen minder lager opgeleiden (lager onderwijs: 52%) en 66-75 jarigen (55%) dat de industrie de grootste inspanningen moeten leveren.

5 EIGEN GEDRAG

(37) – Transport

82% zegt bereid te zijn biobrandstof te gebruiken. Opvallend is dat slechts één Belg op drie regelmatig het openbaar vervoer gebruikt.

Op regionaal vlak: het gebruik van openbaar vervoer ligt in Vlaanderen (38%) en Brussel (44,32%) hoger dan in Wallonië (29%); fietsen of wandelen in de plaats van de auto te gebruiken scoort lager bij respondenten uit Wallonië (45%) dan uit Vlaanderen (64%) en Brussel (61%); de aankoop van biobrandstof scoort in Wallonië (89%) hoger dan Vlaanderen (78%) en Brussel (79%).

Qua **leeftijd:** 66-75 jarigen passen meer hun rijstijl meer aan en kopen bewust een energie-zuinige auto dan 16-25 jarigen (78 versus 52%, en 58 versus 42%) en gebruiken regelmatig het openbaar vervoer dan 26-35 jarigen (41 tegen 29%).

Qua **opleidingsniveau:** hoger opgeleiden carpoolen minder (43% universiteit tegen 55% lager onderwijs) en passen minder hun rijstijl aan (64% universiteit tegen 85% lager onderwijs).

(38) – Huishouden

Het milieuvriendelijk gedrag in de eigen woning scoort duidelijk lager, behalve op het vlak van het sorteren van afval, waar 80% aangeeft te zullen doorgaan met sorteren indien het niet meer verplicht zou zijn.

Regionale verschillen: veel meer Vlamingen (50%) dan Brusselaars (44%) of Walen (36%) letten op de recycleerbaarheid van verpakking bij de aankoop. Brussel is koploper inzake aankoop van producten uit de biologische landbouw (43%) en uit eerlijke handel (40%), met in Vlaanderen resp. 33% en 39%, en in Wallonië 24% en 24%.

Het duidelijkste **leeftijdseffect** zien we bij het zuinig omspringen met water: 31% 26-35 jarigen versus 85% 66-75 jarigen.

Hoger **opgeleiden** zijn vaker (helemaal) akkoord met de stelling dat ze regelmatig producten uit de biologische landbouw (44% universiteit) en eerlijke handel (44%) dan respondenten uit het lager onderwijs (25% en 35%).

(39) - Woning

De Belgen geven aan erg veel inspanningen te leveren op het vlak van energiebesparing, al lijken de cijfers onrealistisch hoog. Enkel het gebruik van groene stroom en zonne-energie scoren erg laag.

Brusselaars en Walen vertonen een energiebewuster gedrag voor wat betreft de woning:

- resp. 92% en 82% heeft de isolatie van zijn woning verbeterd tegenover 76% Vlamingen.
- resp. 79% en 83% heeft de efficiëntie van zijn verwarmingssysteem verbeterd tegenover 69% Vlamingen.
- resp. 79% en 82% reduceert zijn verwarmingskosten tegenover 70% Vlamingen.
- resp. 31% en 24% gebruikt zonne-energie tegenover 15% Vlamingen.

De **leeftijdscategorie 66-75 jarigen** onderscheidt zich positief voor wat betreft het reduceren van de verwarmingskosten (83% versus 75% gemiddelde), maar negatief op het vlak van het verbeteren van de isolatie van de woning (69% versus 79%) en het aankopen van energiezuinige toestellen (62% versus 75%).

(40) – Financiële steun

Afhankelijk van de financiële steun is er een verschil in verhouding “op de hoogte en gebruik van gemaakt” versus “op de hoogte en geen gebruik gemaakt”: bv. 50% / 21% voor hoogrendementsglas tegenover 38% / 3% voor zonneboilers.

In vergelijking met het algemeen gemiddelde is het aandeel respondenten uit het Waalse gewest dat op de hoogte is van steun voor maatregelen in de woning maar er geen gebruik van heeft gemaakt, significant lager. Hetzelfde geldt voor Walen en respondenten uit de grote centra voor de steun voor energiezuinige personenwagens.

